Repertoriul jurisprudenței

CONCLUZIILE AVOCATULUI GENERAL
MELCHIOR WATHELET
prezentate la 26 martie 2015 [1]

Cauza C-63/14

Comisia Europeană
împotriva

Republicii Franceze

„Neîndeplinirea obligațiilor de către un stat membru — Ajutoare de stat — Obligația de recuperare — Compensații pentru delegarea de serviciu public”

I – **Introducere**

1. Prezenta cauză se înscrie în lunga listă a cauzelor cu privire la ajutoarele de stat acordate Société nationale maritime Corse-Méditerranée (SNCM) SA (denumită în continuare „SNCM”) de către Republica Franceză [2].

2. Prin cererea introductivă depusă la 10 februarie 2014, Comisia Europeană solicită Curții să constate că, în primul rând, prin neadoptarea, în termenele stabilite, a tuturor măsurilor necesare pentru recuperarea de la beneficiari a ajutoarelor de stat declarate ilegale și incompatibile cu piața internă prin articolul 2 alineatul (1) din Decizia 2013/435/UE a Comisiei din 2 mai 2013 privind ajutorul de stat SA.22843 (2012/C) (ex 2012/NN) pus în aplicare de Franța în favoarea Société Nationale Corse Méditerranée și a Compagnie Méridionale de Navigation [3] (denumită în continuare „decizia în litigiu”), în al doilea rând, prin neanularea, în termenele prevăzute, a tuturor plăților ajutoarelor prevăzute de acest articol 2 alineatul (1) și, în al treilea rând, prin neinformarea Comisiei, în termenul stabilit, cu privire la măsurile luate pentru a se conforma acestei decizii, Republica Franceză nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 288 al patrulea paragraf TFUE, precum și al articolelor 3-5 din decizia menționată.

1 — Limba originală: franceza.

2 — A se vedea Hotărârea Curții SNCM și Franța/Corsica Ferries France (C-533/12 P și C-536/12 P, EU:C:2014:2142), Hotărârile Tribunalului Corsica Ferries France/Comisia (T-349/03, EU:T:2005:221) și Corsica Ferries France/Comisia (T-565/08, EU:T:2012:415), precum și Ordonanța Tribunalului Corsica Ferries France/Comisia (T-231/05, EU:T:2006:2). A se vedea de asemenea cauzele Franța/Comisia (T-366/13), SNCM/Comisia (T-454/13), Franța/Comisia (T-74/14) și SNCM/Comisia (T-1/15), pendinte în fața Tribunalului Uniunii Europene.

3 — JO L 220, p. 20.

II – **Cadrul juridic**

3. Articolul 108 alineatul (2) TFUE prevede:

„În cazul în care, după ce părților în cauză li s-a solicitat să-și prezinte observațiile, Comisia constată că ajutorul acordat de un stat sau prin intermediul resurselor de stat nu este compatibil cu piața internă în conformitate cu articolul 107 sau că acest ajutor este utilizat în mod abuziv, aceasta hotărăște desființarea sau modificarea ajutorului de către statul în cauză în termenul stabilit de Comisie.

În cazul în care statul în cauză nu se conformează deciziei în termenul stabilit, Comisia sau orice alt stat interesat poate sesiza direct Curtea de Justiție a Uniunii Europene, prin derogare de la articolele 258 [TFUE] și 259 [TFUE].

[…]”

4. Articolul 14 din Regulamentul (CE) nr. 659/1999 al Consiliului din 22 martie 1999 de stabilire a normelor de aplicare a articolului [108 TFUE] [4] prevede:

„(1) Atunci când adoptă decizii negative în cazuri de ajutor ilegal, Comisia decide ca statul membru în cauză să ia toate măsurile necesare pentru recuperarea ajutorului de la beneficiar (denumită în continuare «decizie de recuperare»). Comisia nu solicită recuperarea ajutorului în cazul în care aceasta ar contraveni unui principiu general de drept comunitar.

(2) Ajutorul care urmează să fie recuperat în temeiul unei decizii de recuperare include dobânda calculată pe baza unei rate adecvate, fixate de Comisie. Dobânda se datorează de la data la care ajutorul ilegal a fost pus la dispoziția beneficiarului până la data recuperării sale.

(3) Fără a aduce atingere unui ordin emis de Curtea de Justiție în temeiul articolului [278 TFUE], recuperarea se efectuează fără întârziere și în conformitate cu procedurile legislației naționale a statului membru în cauză, cu condiția ca acestea să permită executarea imediată și efectivă a deciziei Comisiei. În acest scop și în eventualitatea unei proceduri derulate în fața instanțelor naționale, statele membre în cauză parcurg toate etapele necesare permise de legislațiile naționale respective, inclusiv măsuri provizorii, fără a aduce atingere dreptului [Uniunii].”

III – **Cadrul factual**

A – *Situația de fapt care a condus la adoptarea deciziei în litigiu*

5. În urma deliberării din 7 iunie 2007, Assemblée de Corse (Adunarea din Corsica) a atribuit grupului constituit din SNCM și Compagnie méridionale de navigation SA (denumită în continuare „CMN”) delegarea de serviciu public de transport maritim între portul Marsilia și porturile din Corsica. Prin decizia din aceeași zi, președintele Conseil exécutif de la collectivité territoriale de Corse (Consiliul Executiv al Colectivității Teritoriale din Corsica) (CTC) a fost autorizat să semneze convenția de delegare de serviciu public (denumită în continuare „CDSP”).

6. CDSP a fost semnată pentru perioada cuprinsă între 1 iulie 2007 și 31 decembrie 2013. Articolul 1 din convenția menționată definește obiectul acesteia ca fiind furnizarea de servicii maritime regulate pe toate liniile prevăzute în delegarea de serviciu public între portul Marsilia și porturile corsicane Ajaccio, Balagne, Bastia, Porto-Vecchio și Propriano.

4 — JO L 83, p. 1, Ediție specială, 08/vol. 1, p. 41.

7. Caietul de sarcini conținut în anexa 1 la CDSP definește natura acestor servicii și distinge după cum urmează:

— serviciul permanent „pasageri și marfă”, pe care grupul SNCM-CMN trebuie să îl asigure pe parcursul întregului an (denumit în continuare „serviciul de bază”), și

— serviciul complementar „pasageri”, care trebuie furnizat în perioadele de vârf ale traficului, timp de aproximativ 37 de săptămâni pe liniile Marsilia-Ajaccio și Marsilia-Bastia, precum și pentru perioada cuprinsă între 1 mai și 30 septembrie pe linia Marsilia-Propriano (denumit în continuare „serviciul complementar”).

8. În temeiul CDSP, cei doi operatori delegați primesc o contribuție anuală din partea Office des transports de la Corse [Oficiul Transporturilor din Corsica] (OTC), în schimbul serviciului de bază și al serviciului complementar. Compensația financiară finală anuală a fiecărui operator delegat este limitată la cuantumul deficitului de exploatare care rezultă din obligațiile prevăzute în caietul de sarcini, luând în considerare un randament rezonabil al capitalului nautic angajat proporțional cu zilele în care a fost utilizat efectiv pentru traversările corespunzătoare obligațiilor în cauză. În ipoteza în care veniturile obținute sunt inferioare veniturilor previzionate stabilite de operatorii delegați în oferta lor, convenția menționată prevede o ajustare a compensației publice.

9. Ulterior semnării, CDSP a fost modificată astfel încât au fost eliminate mai mult de 100 de traversări pe an între Corsica și Marsilia, au fost reduse sumele anuale ale compensației financiare de referință cu 6,5 milioane de euro pentru cei doi operatori delegați și a fost plafonat mecanismul de ajustare anuală a veniturilor pentru fiecare operator delegat.

B – *Decizia în litigiu*

10. În urma unei plângeri a societății Corsica Ferries France SAS (denumită în continuare „Corsica Ferries”) cu privire la ajutoarele ilegale și incompatibile cu piața internă de care SNCM și CMN ar fi beneficiat datorită CDSP, Comisia a informat autoritățile franceze, prin scrisoarea din 27 iunie 2012, despre decizia sa de a iniția procedura oficială de investigare în temeiul articolului 108 alineatul (2) TFUE cu privire la ajutoarele potențiale în favoarea SNCM și a CMN conținute în CDSP [5].

11. Prin decizia potrivit căreia compensațiile prevăzute de CDSP constituiau ajutoare de stat ilegale și incompatibile cu piața internă, Comisia a considerat că două dintre cele patru criterii stabilite de către Curte în Hotărârea Altmark Trans și Regierungspräsidium Magdeburg (C-280/00, EU:C:2003:415) nu erau îndeplinite.

12. Comisia a constatat, în primul rând, că serviciul complementar furnizat de SNCM nu era nici necesar și nici proporțional cu satisfacerea unei nevoi reale de serviciu public. În al doilea rând, aceasta a considerat, pe de o parte, că condițiile cererii de ofertă nu permiseseră să se asigure o concurență efectivă și, pe de altă parte, că compensațiile financiare nu fuseseră definite prin trimitere la o bază de costuri stabilită *a priori* sau prin comparare cu structura obligațiilor financiare ale altor întreprinderi maritime comparabile.

13. Comisia a concluzionat de aici că compensațiile primite de SNCM și de CMN în ceea ce privește serviciul complementar constituiau ajutoare de stat. Aceasta a constatat că erau ilegale în măsura în care nu făcuseră obiectul unei notificări prealabile către Comisie. În plus, aceasta a considerat că compensațiile primite de SNCM și de CMN în ceea ce privește serviciul de bază erau compatibile cu piața internă, ceea ce nu era valabil în privința celor primite de SNCM de la 1 iulie 2007 în ceea ce privește serviciul complementar.

5 — A se vedea rezumatul care figurează în *Jurnalul Oficial al Uniunii Europene* din 5 octombrie 2012 (JO C 301, p. 1).

14. Având în vedere elementele menționate mai sus, prin decizia în litigiu, Comisia a stabilit următoarele:

„*Articolul 1*

Compensațiile plătite întreprinderilor SNCM și CMN în temeiul [CDSP] din 7 iunie 2007 constituie ajutoare de stat în sensul articolului 107 alineatul (1) […] TFUE. Ajutoarele de stat în cauză au fost acordate prin încălcarea obligațiilor prevăzute la articolul 108 alineatul (3) […] TFUE.

Articolul 2

(1) Compensațiile plătite întreprinderii SNCM în vederea instituirii capacităților suplimentare prevăzute la punctele I a) 2), I b) 2) și I d) 1.4) din caietul de sarcini al [CDSP] menționate anterior sunt incompatibile cu piața internă.

(2) Compensațiile plătite întreprinderilor SNCM și CMN pentru operarea celorlalte servicii prevăzute în [CDSP] menționată anterior sunt compatibile cu piața internă.

Articolul 3

(1) Franța are obligația de a recupera de la beneficiar ajutoarele menționate la articolul 2 alineatul (1).

(2) Sumele care trebuie recuperate sunt purtătoare de dobânzi, cu începere de la data la care au fost puse la dispoziția beneficiarului până la recuperarea lor efectivă.

(3) Dobânzile sunt calculate pe o bază compusă, în conformitate cu capitolul V din Regulamentul (CE) nr. 794/2004 și cu Regulamentul (CE) nr. 271/2008 de modificare a Regulamentului (CE) nr. 794/2004.

(4) Franța anulează toate plățile ajutoarelor menționate la articolul 2 alineatul (1) care s-ar putea efectua începând cu data notificării prezentei decizii.

Articolul 4

(1) Recuperarea ajutorului menționat la articolul 2 alineatul (1) este imediată și efectivă.

(2) Franța asigură punerea în aplicare a prezentei decizii în termen de patru luni de la data notificării acesteia.

Articolul 5

(1) În termen de două luni de la notificarea prezentei decizii, Franța comunică Comisiei următoarele informații:

(a) suma totală (suma de bază și dobânzile aferente) care trebuie recuperată de la beneficiar;

(b) o descriere detaliată a măsurilor deja adoptate și a celor planificate în vederea conformării cu prezenta decizie;

(c) documentele care să demonstreze faptul că beneficiarului i s-a cerut să ramburseze ajutorul;

(d) data și valoarea exactă a plăților lunare și a ajustărilor anuale care au fost efectuate de la intrarea în vigoare a convenției până la data adoptării prezentei decizii.

(2) Franța informează Comisia cu privire la evoluția măsurilor naționale luate pentru punerea în aplicare a prezentei decizii până la recuperarea completă a ajutorului menționat la articolul 2 alineatul (1). Franța transmite imediat, la solicitarea Comisiei, informațiile privind măsurile care au fost deja adoptate și cele planificate în vederea conformării cu prezenta decizie. De asemenea, Franța furnizează informații detaliate privind suma reprezentând ajutorul și dobânzile recuperate deja de la beneficiar.

Articolul 6

Prezenta decizie se adresează Republicii Franceze.”

15. Potrivit Comisiei, cuantumul ajutorului care trebuie recuperat era evaluat, la data adoptării deciziei în litigiu, la aproximativ 220,224 milioane de euro.

C – *Comportamentul autorităților franceze după adoptarea deciziei în litigiu*

16. Decizia în litigiu a fost notificată autorităților franceze la 3 mai 2013. Aceasta face obiectul unor acțiuni în anulare introduse la Tribunal la 17 iulie 2013 de Republica Franceză și la 27 august 2013 de SNCM [6]. Aceasta a făcut de asemenea obiectul unei cereri de măsuri provizorii introduse de Republica Franceză, care a fost respinsă în primă instanță de către președintele Tribunalului [7] și în recurs de către vicepreședintele Curții [8].

17. Prin scrisoarea din 20 iunie 2013, președintele Conseil exécutif de la CTC, domnul Giacobbi, a solicitat vicepreședintelui Comisiei, domnul Almunia, să fie informat cu privire la modalitățile de punere în aplicare a deciziei în litigiu.

18. La 10 iulie 2013, préfet de Corse (prefectul din Corsica) a trimis președintelui Conseil exécutif de la CTC un mesaj la care era anexată decizia în litigiu. Potrivit acestui mesaj, préfet de Corse solicita președintelui respectiv să îi comunice concluziile sale. Préfet de Corse se referea, în plus, la faptul că guvernul francez se pregătea să conteste decizia Comisiei printr-o acțiune în anulare însoțită de o cerere de măsuri provizorii.

19. La aceeași dată, préfet de Corse a trimis președintelui SNCM o copie a mesajului adresat președintelui Conseil exécutif de la CTC, precum și o copie a deciziei în litigiu.

20. Prin scrisoarea din 17 iulie 2013, vicepreședintele Comisiei a indicat președintelui Conseil exécutif de la CTC că, în temeiul deciziei în litigiu, plata compensațiilor acordate SNCM pentru serviciul complementar trebuia să fie suspendată imediat, că termenul stabilit prin decizia în litigiu pentru a trimite informațiile prevăzute la articolul 5 alineatul (1) era deja depășit și că, pe de altă parte, era necesar ca termenul de executare, stabilit la articolul 4 alineatul (2) din decizia menționată, să fie respectat. În această scrisoare, vicepreședintele Comisiei amintea că, în principiu, ajutoarele „trebuiau să fie recuperate de entitatea care le-a acordat, pe baza unui titlu pe deplin executoriu emis de această entitate (sub rezerva că aceasta din urmă este competentă în mod legal să procedeze astfel), sau, în caz contrar, de către o altă autoritate publică învestită cu o astfel de competență. În cazul de față, obligația de recuperare pare să revină, așadar, Conseil exécutif [de la CTC] în măsura în care acesta din urmă a acordat ajutoarele incompatibile, astfel cum se arată la punctul 28 din decizia [în litigiu]”.

6 — Este vorba despre cauzele Franța/Comisia (T-366/13) și SNCM/Comisia (T-454/13), pendinte în fața Tribunalului.

7 — A se vedea Ordonanța președintelui Tribunalului Franța/Comisia (T-366/13 R, EU:T:2013:396).

8 — A se vedea Ordonanța vicepreședintelui Curții Franța/Comisia [C-574/13 P(R), EU:C:2014:36].

21. Prin scrisoarea din 29 iulie 2013, președintele Conseil exécutif de la CTC a informat vicepreședintele Comisiei că adoptase dispozițiile necesare pentru a anula plata compensației corespunzătoare serviciului complementar. Acesta adăuga că ar avea dificultăți „cu autoritățile statului francez, în special, serviciile préfet de Corse și ale Chambre régionale des comptes [Camera Regională de Conturi], care resping validitatea deciziei Comisiei, negând orice caracter executoriu al acesteia”.

22. Prin scrisoarea din 2 septembrie 2013, Comisia a solicitat autorităților franceze să o informeze, în termen de 10 zile de la data acestui mesaj, cu privire la dispozițiile pe care le adoptase pentru a pune în aplicare decizia în litigiu. În mesajul respectiv, Comisia amintea autorităților franceze că, atât timp cât o decizie de recuperare a ajutoarelor de stat nu era suspendată în mod valabil, aceasta rămânea pe deplin și în mod direct executorie. În plus, aceasta solicita autorităților franceze să îi precizeze consecințele punerii în aplicare a deciziei în litigiu privind situația financiară a SNCM din moment ce, potrivit acestor autorități, executarea deciziei respective ar conduce în mod inevitabil la insolvența și la lichidarea judiciară a acestei societăți. În acest sens, Comisia a comunicat întrebările sale în privința informațiilor de care dispunea, potrivit cărora Conseil exécutif de la CTC urmărea, pe baza unui raport al OTC, să propună Assemblée de Corse să semneze cu grupul compus din SNCM și CMN o nouă CDSP pentru transportul de pasageri și de mărfuri între Marsilia și porturile din Corsica pentru perioada cuprinsă între anii 2014-2023.

23. Întrucât nu a obținut niciun răspuns din partea autorităților franceze, prin scrisoarea din 20 septembrie 2013, Comisia „[a invitat] încă o dată autoritățile franceze să procedeze imediat la recuperarea ajutorului, inclusiv a dobânzilor, să anuleze și, dacă este cazul, să recupereze toate ajutoarele care trebuie plătite în ceea ce privește serviciul complementar de la data notificării [deciziei în litigiu] și să furnizeze un raport cu privire la stadiul recuperării, inclusiv o explicație a metodei de calculare a dobânzilor”. Comisia le-a indicat că ar trebui să îi comunice aceste informații în termen de 20 de zile lucrătoare de la data mesajului. În sfârșit, Comisia a arătat că acest termen suplimentar nu modifica în niciun fel obligația de executare imediată a deciziei amintite și că, în lipsa unei asemenea executări, serviciile sale ar avea obligația să îi propună să introducă o acțiune împotriva Republicii Franceze în temeiul articolului 108 alineatul (2) TFUE.

24. Două luni mai târziu, și anume la 29 noiembrie 2013, autoritățile franceze au comunicat Comisiei că CTC suspendase plata compensațiilor referitoare la serviciul numit „complementar” de la sfârșitul lunii iulie 2013, pe baza unei estimări provizorii calculate în funcție de sumele menționate în decizia în litigiu. În ceea ce privește cuantumul total al compensației care trebuie recuperată de la beneficiari (suma de bază și dobânzile), autoritățile franceze au comunicat dificultățile lor de a-l evalua, disocierea efectuată de Comisie între „serviciul de bază” și „serviciul complementar” fiind, în opinia acestora, artificială, întrucât aceste două servicii erau indisociabile și participau la realizarea obiectivului de continuitate teritorială.

25. La 18 decembrie 2013, președintele Conseil exécutif de la CTC a transmis secrétaire national aux transports du Syndicat des travailleurs corses (secretarul național din domeniul transporturilor din Sindicatul Lucrătorilor Corsicani), domnul Mosconi, o scrisoare în care menționează scopurile pe care le urmărea, arătând în special că „CTC nu [ar] emite niciun titlu și nu [ar lansa] nicio procedură care ar conduce la precipitarea situației [SNCM]”.

26. Mai multe evenimente au survenit după introducerea, la 10 februarie 2014, a prezentei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor.

27. La ședință, Republica Franceză a precizat că cererea din 29 octombrie 2014 formulată de Veolia-Transdev, având ca obiect obținerea rambursării anticipate a împrumutului pe care îl acordase SNCM, condusese, la 4 noiembrie 2014, la declararea stării de încetare a plăților a acestei societăți.

28. Aceasta a adăugat de asemenea că, la 7 și la 19 noiembrie 2014, OTC emisese două titluri de încasare pentru a recupera ajutorul declarat incompatibil, însă pentru un cuantum de aproximativ 198 de milioane de euro, care, potrivit Comisiei, rămânea inferior celui indicat prin decizia în litigiu, și anume 220,224 milioane de euro.

29. La 28 noiembrie 2014, președintele tribunal de commerce de Marseille (Tribunalul Comercial din Marsilia) (Franța) a constatat starea de încetare a plăților a SNCM și a dispus intrarea acesteia în reorganizare judiciară pentru o perioadă de șase luni [9]. Hotărârea prin care se dispune deschiderea procedurii de reorganizare judiciară a fost publicată la 14 decembrie 2014, moment de la care a început să curgă termenul de două luni acordat creditorilor pentru a-și declara creanțele.

30. La 9 ianuarie 2015, autoritățile franceze au înscris ajutorul declarat incompatibil în pasivul SNCM pentru o sumă de aproximativ 198 de milioane de euro.

31. În plus, la ședință, Republica Franceză a informat Curtea cu privire la faptul că mai multe oferte de preluare a SNCM (presa menționează cinci dintre acestea, precum și două scrisori de intenție) [10] au fost depuse la tribunal de commerce de Marseille la 2 februarie 2015, în cadrul procedurii de reorganizare judiciară.

32. Din anumite informații de presă reiese că aceste oferte ar fi supuse unor condiții suspensive, și anume transmiterea delegării serviciului public între Corsica și Franța continentală, renegocierea acordurilor sociale și „eliminarea” obligației de rambursare a ajutoarelor ilegale [11].

D – *Contextul litigiului*

33. Astfel cum am evocat la punctul 1 din prezentele concluzii, această cauză se înscrie în lunga listă a cauzelor cu privire la ajutoarele de stat acordate SNCM de către Republica Franceză. Aceste ajutoare sunt împărțite în două grupe: ajutoarele acordate SNCM prin intermediul planului său de restructurare și ajutoarele acordate acesteia prin intermediul compensațiilor financiare pentru delegarea de serviciu public. Aceste două grupe au dat naștere la două proceduri pe care nu trebuie să le confundăm în măsura în care privesc sume foarte apropiate (aproximativ 220 de milioane de euro).

1. Prima procedură

34. Prima dintre cele două proceduri a început cu contestarea ajutoarelor plătite SNCM prin intermediul planului de restructurare din 2002. Societatea privată și concurentă a SNCM, Corsica Ferries, a formulat o acțiune în anulare împotriva deciziei Comisiei din 9 iulie 2003 prin care acestea sunt declarate compatibile cu piața comună [12].

35. Prin hotărârea din 15 iunie 2005, Tribunalul a anulat această decizie, statuând că Comisia nu luase în considerare „tot produsul net din cesiunea activelor care nu sunt necesare pentru stabilirea caracterului minim al ajutorului” [13]. Hotărârea Tribunalului nu a făcut obiectul unui recurs.

9 — A se vedea articolul din publicația *Le Monde* din 29 noiembrie 2014, p. 16, intitulat „SNCM: quatre repreneurs étudieraient le dossier”.

10 — A se vedea articolul din publicația *Le Monde* din 4 februarie 2015, intitulat „SNCM: quatre offres de reprise sont jugées sérieuses”, disponibil pe pagina de internet la adresa http://www.lemonde.fr/economie/article/2015/02/04/sncm-quatre-offres-de-reprise-sont-jugees-serieuses_4569801_3234.html.

11 — A se vedea „Nouveau rendez-vous judiciaire le 18 mars pour la SNCM, *France 3*, din 5 februarie 2015, accesibil pe pagina de internet la adresa http://france3-regions.francetvinfo.fr/provence-alpes/2015/02/05/nouveau-rendez-vous-judiciaire-le-18-martie-pour-la-sncm-648939.html.

12 — A se vedea Decizia 2004/166/CE a Comisiei din 9 iulie 2003 privind ajutorul pentru restructurare pe care Franța intenționează să îl pună în aplicare în favoarea Société nationale maritime Corse-Méditerranée (SNCM) (JO 2004, L 61, p. 13).

13 — Hotărârea Corsica Ferries France/Comisia (T-349/03, EU:T:2005:221, punctul 315).

36. La 8 iulie 2008, Comisia a adoptat o nouă decizie [14], potrivit căreia, pe de o parte, măsurile planului de restructurare din 2002 constituiau ajutoare de stat ilegale, însă erau compatibile cu piața comună, și, pe de altă parte, măsurile planului de privatizare din 2006 nu constituiau ajutoare de stat în sensul articolului 87 alineatul (1) CE [în prezent, articolul 107 alineatul (1) TFUE].

37. Această decizie a fost anulată prin Hotărârea Tribunalului Corsica Ferries France/Comisia (T-565/08, EU:T:2012:415), pronunțată la 11 septembrie 2012. Recursul împotriva acestei hotărâri a fost respins prin hotărârea Curții pronunțată la 4 septembrie 2014 [15].

38. Între timp, la 20 noiembrie 2013, Comisia a dispus recuperarea sumelor din planul de restructurare a SNCM avute în vedere de aceste hotărâri [16]. Decizia menționată face din nou obiectul unor acțiuni în anulare din partea Republicii Franceze și a SNCM la Tribunal, introduse în luna ianuarie 2014 [17] și, respectiv, în luna ianuarie 2015.

2. Cea de a doua procedură

39. Această a doua procedură privește CDSP semnată în 2007 și care prevede compensații financiare în favoarea SNCM și a CMN. În 2013, Comisia le-a declarat nelegale și a dispus recuperarea compensațiilor referitoare la serviciul complementar.

40. Această decizie face în prezent obiectul unor acțiuni în anulare introduse la Tribunal de către Republica Franceză și de către SNCM. În cadrul acestor acțiuni, o cerere de măsuri provizorii a Republicii Franceze, în vederea suspendării executării deciziei Comisiei, a fost respinsă în primă instanță de președintele Tribunalului [18] și în recurs de vicepreședintele Curții [19].

41. De asemenea, neexecutarea deciziei în litigiu se află în centrul prezentei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor.

42. La ședință, Comisia a adăugat că, în septembrie 2013, autoritățile franceze plătiseră din nou și fără notificarea Comisiei sume considerabile SNCM, acordându-i, printre alte beneficii, o nouă delegare de serviciu public pentru 10 ani în condiții extrem de controversate.

IV – **Procedura în fața Curții**

43. Comisia a introdus cererea introductivă la 10 februarie 2014. Republica Franceză a depus memoriul în apărare la 23 aprilie 2014, iar Comisia a depus memoriul în replică la 2 iunie 2014. Procedura scrisă a fost încheiată prin depunerea memoriului în duplică de către Republica Franceză la 14 iulie 2014.

44. La 5 februarie 2015, a avut loc o ședință în cursul căreia Comisia și Republica Franceză și-au prezentat observațiile orale.

14 — A se vedea Decizia 2009/611/CE a Comisiei din 8 iulie 2008 privind măsurile C 58/02 (ex N 118/02) pe care Franța le-a pus în aplicare în favoarea Société Nationale Maritime Corse-Méditerranée (SNCM) (JO 2009, L 225, p. 180).

15 — Hotărârea SNCM și Franța/Corsica Ferries France (C-533/12 P și C-536/12 P, EU:C:2014:2142). Trebuie să se observe că Comisia nu s-a alăturat recursurilor introduse de SNCM și de Republica Franceză și nu a intervenit în niciun fel în cadrul acestora.

16 — A se vedea Decizia 2014/882/UE a Comisiei din 20 noiembrie 2013 privind ajutorul de stat SA.16237 (C58/02) (ex N118/02) pus în aplicare de Franța în favoarea SNCM (JO 2014, L 357, p. 1).

17 — A se vedea cauzele Franța/Comisia (T-74/14) și SNCM/Comisia (T-1/15), pendinte în fața Tribunalului.

18 — A se vedea Ordonanța președintelui Tribunalului Franța/Comisia (T-366/13 R, EU:T:2013:396).

19 — A se vedea Ordonanța vicepreședintelui Curții Franța/Comisia [C-574/13 P(R), EU:C:2014:36].

V – **Cu privire la neîndeplinirea obligațiilor reproșată Republicii Franceze**

45. În cererea introductivă, Comisia susține că:

— prin neadoptarea, în termenele stabilite, a tuturor măsurilor necesare pentru recuperarea de la beneficiar a ajutoarelor de stat declarate ilegale și incompatibile cu piața internă prin articolul 2 alineatul (1) din decizia în litigiu;

— prin neanularea, în termenele prevăzute, a tuturor plăților ajutoarelor prevăzute la acest articol 2 alineatul (1), și

— prin neinformarea Comisiei în termenul acordat cu privire la măsurile adoptate pentru a se conforma acestei decizii,

Republica Franceză nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 288 al patrulea paragraf TFUE și al articolelor 3-5 din decizia menționată.

A – *Cu privire la primul motiv, întemeiat pe nerecuperarea ajutoarelor ilegale*

1. Introducere

46. Atunci când Comisia declară un ajutor ilegal, recuperarea pe care aceasta o dispune se efectuează în condițiile prevăzute la articolul 14 alineatul (3) din Regulamentul nr. 659/1999, potrivit căruia:

„[…] recuperarea se efectuează fără întârziere și în conformitate cu procedurile legislației naționale a statului membru în cauză, cu condiția ca acestea să permită executarea imediată și efectivă a deciziei Comisiei. În acest scop și în eventualitatea unei proceduri derulate în fața instanțelor naționale, statele membre în cauză parcurg toate etapele necesare permise de legislațiile naționale respective, inclusiv măsuri provizorii, fără a aduce atingere dreptului [Uniunii]”.

47. Republica Franceză nu contestă că măsurile necesare pentru recuperarea ajutoarelor de stat declarate ilegale și incompatibile cu piața internă prin articolul 2 alineatul (1) din decizia în litigiu nu au fost luate de autoritatea franceză competentă în acest sens, și anume CTC.

48. Înscrisurile anexate la cererea introductivă a Comisiei dovedesc acest lucru corespunzător cerințelor legale.

49. Pe de o parte, prin scrisoarea din 29 iulie 2013, președintele Conseil exécutif de la CTC, domnul Giacobbi, informa vicepreședintele Comisiei, pe domnul Almunia, „[cu privire la] dificultăți pe care [le-ar întâmpina] cu *autoritățile statului francez*, în special serviciile préfet de Corse și ale Chambre régionale des comptes care *resping validitatea deciziei Comisiei, contestând orice caracter executoriu al acesteia*” [20].

50. Pe de altă parte, prin scrisoarea din 18 decembrie 2013, acesta îl asigura pe secrétaire national aux transports du Syndicat des travailleurs corses, domnul Mosconi, că „*CTC nu va emite niciun titlu* și nu va lansa nicio procedură care ar conduce la precipitarea situației societății” [21].

20 — Sublinierea noastră.

21 — Sublinierea noastră.

2. Argumentele Republicii Franceze

51. În ceea ce privește acest refuz al executării, Republica Franceză invocă imposibilitatea absolută de a executa corect decizia în litigiu, care, potrivit unei jurisprudențe constante, este „singurul mijloc de apărare care poate fi invocat de un stat membru împotriva unei acțiuni în constatarea neîndeplinirii obligațiilor introduse de Comisie în temeiul articolului [108] alineatul (2) [TFUE]” [22].

52. În speță, Republica Franceză arată că i-ar fi imposibil să execute decizia în litigiu, întrucât executarea acesteia ar conduce în mod inevitabil la insolvența și la lichidarea SNCM [23], ceea ce ar determina la rândul său tulburări foarte grave ale ordinii publice, precum și un risc de întrerupere a continuității teritoriale între Franța continentală și Corsica.

53. În ceea ce privește insolvența SNCM, Republica Franceză arată că, în măsura în care conturile exercițiului fiscal 2012 al SNCM ar evidenția că activul disponibil al acestei societăți la 31 decembrie 2012 se ridica la o sumă de 87,831 milioane de euro, recuperarea unei sume de 220,224 milioane de euro ar fi plasat în mod inevitabil această societate în stare de încetare de plăți. Întrucât trezoreria SNCM ar fi depins în mare măsură de un împrumut pe termen mediu de 87,3 milioane de euro, acordat de acționarul majoritar Veolia-Transdev, care ar fi putut solicita în orice moment rambursarea anticipată a acestuia, punerea în aplicare a recuperării sumei de 220,224 milioane de euro ar fi avut în mod inevitabil drept efect imposibilitatea finanțări i oricărei continuări a exploatării. În plus, în măsura în care întreprinderea înregistra, în ceea ce privește anul 2012, o pierdere netă de 14,251 milioane de euro la care ar fi trebuit să adauge în acest caz cele 220,224 milioane de euro, ar fi devenit foarte puțin probabil ca o întreprindere să fie interesată de preluarea SNCM, care, pentru acest motiv, ar fi trebuit în mod inevitabil să facă obiectul unei lichidări.

54. Republica Franceză mai susține că lichidarea SNCM ar fi de natură să provoace tulburări grave ale ordinii publice și ale păcii sociale, climatul social în cadrul SNCM și în portul Marsilia fiind deja deosebit de deteriorat. Astfel, cu ocazia grevelor din 2005 care au urmat anunțului privatizării SNCM, greviștii ar fi ocupat vapoarele prezente în portul Marsilia, blocând astfel mai multe mii de pasageri de la plecare, ar fi deturnat o navă și l-ar fi sechestrat pe președintele-director general al SNCM. Aceste greve s-ar fi extins și ar fi determinat astfel un blocaj generalizat al portului Marsilia, afectând în același timp transportul de pasageri, transportul de marfă și traficul petrochimic.

55. Ulterior, climatul social nu s-ar fi îmbunătățit în cadrul SNCM, noi greve declanșându-se la începutul anului 2011. În luna martie 2014, cele trei sindicate ale SNCM și un sindicat al marinarilor din Marsilia ar fi chemat la grevă tot personalul, în urma consiliilor de supraveghere din lunile februarie și martie 2014, în cursul cărora Veolia-Transdev ar fi declarat că se opune oricărei comenzi a unor nave noi și că este în favoarea deschiderii unei proceduri colective cu privire la SNCM.

56. Greva din luna iunie 2014 ar fi evidențiat dificultățile întâmpinate de economia corsicană, intervenind într-un context național marcat de o situație de criză generalizată și înmulțirea planurilor sociale și a concedierilor colective. În acest sens și ca răspuns la afirmațiile Comisiei, autoritățile franceze susțin că acestea ar fi cele mai în măsură să evalueze riscurile de răspândire sau de tulburări ale ordinii publice și cele legate de folosirea sau nu a forței publice pentru a le preveni sau a le face să înceteze.

22 — Hotărârea Comisia/Franța (C-214/07, EU:C:2008:619, punctul 44). A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârile Comisia/Belgia (52/84, EU:C:1986:3, punctul 16), Comisia/Germania (94/87, EU:C:1989:46, punctul 9), Comisia/Grecia (C-183/91, EU:C:1993:233, punctul 19), Comisia/Portugalia (C-404/97, EU:C:2000:345, punctul 39), Comisia/Franța (C-261/99, EU:C:2001:179, punctul 23), Comisia/Spania (C-404/00, EU:C:2003:373, punctul 45) și Comisia/Spania (C-177/06, EU:C:2007:538, punctul 46).

23 — Discuțiile în prezenta cauză privesc doar SNCM, întrucât CMN a primit compensații financiare numai pentru serviciul de bază, care au fost declarate de către Comisie ca fiind ajutoare de stat ilegale, dar compatibile cu piața internă în temeiul articolului 106 alineatul (2) TFUE [a se vedea considerentul (213) al deciziei în litigiu].

57. Republica Franceză adaugă că tulburările ordinii publice care ar fi legate de lichidarea SNCM ar determina în mod inevitabil o întrerupere a continuității teritoriale între Franța continentală și Corsica, astfel cum s-ar fi produs în cursul grevelor din anul 2005, cu ocazia cărora Corsica ar fi trebuit să facă față unor probleme importante de alimentare, fie că este vorba despre stocurile de medicamente, de produse sangvine, de carburant și de alți combustibili sau de produse de primă necesitate. Această întrerupere ar afecta de asemenea transportul mai multor mii de pasageri, fie că sunt profesioniști, turiști sau rezidenți.

58. Republica Franceză susține că această întrerupere a continuității ar continua să existe odată situația socială stabilizată. Autoritățile franceze susțin astfel că partea deținută de SNCM în ceea ce privește liniile de transport care deservesc Corsica ar fi semnificativă, atingând 34,2 % din traficul de pasageri și 39 % din transportul de marfă.

59. Nicio altă companie nu ar fi fost propusă până atunci pentru a deservi toate porturile corsicane, astfel cum se întâmplă la ora actuală cu SNCM (în special porturile Balagne, Porto-Vecchio și Propriano), și ar fi foarte puțin probabil ca Corsica Ferries sau CMN să dispună de capacități suficiente pentru a asigura legături maritime de la Marsilia în condițiile prevăzute de delegarea de serviciu public pentru perioada cuprinsă între anii 2013 și 2024. Aceeași constatare s-ar aplica în eventualitatea constituirii unui grup între CMN și Corsica Ferries pentru a asigura legăturile dintre Franța continentală și Corsica.

60. Cu alte cuvinte, potrivit Republicii Franceze, ar fi iluzoriu ca alți operatori să poată pune în aplicare, pe termen scurt, un serviciu de transport între Corsica și Marsilia, care ar permite contraponderea dispariției SNCM, referindu-se la considerentul (146) al deciziei în litigiu, potrivit căruia „ceilalți operatori de pe piață recunosc ei înșiși că nu ar fi fost în măsură să asigure serviciul [de bază]”.

3. Apreciere

61. În opinia noastră, motivele invocate de Republica Franceză pentru a justifica nerecuperarea ajutoarelor ilegale în discuție nu ating pragul de imposibilitate absolută de executare în sensul jurisprudenței Curții.

a) Argumentul întemeiat pe caracterul inevitabil al intrării în lichidare a SNCM în cazul executării deciziei în litigiu

62. Potrivit Republicii Franceze, executarea deciziei în litigiu ar conduce în mod inevitabil la intrarea în lichidare a SNCM, întrucât cuantumul ajutorului care trebuie recuperat depășește în mare măsură activele SNCM.

63. Nu suntem de acord cu această poziție.

64. În primul rând, executarea deciziei în litigiu de la notificarea acesteia către Republica Franceză nu implica în mod inevitabil intrarea în lichidare a SNCM, ci, într-o primă etapă, ar implica luarea măsurilor obligatorii în dreptul național pe bază cărora ar putea interveni recuperarea cuantumului ajutorului.

65. Astfel cum precizează vicepreședintele Comisiei în scrisoarea sa din 17 iulie 2013 adresată președintelui Conseil exécutif de la CTC, „ajutoarele trebuie recuperate de entitatea care le-a acordat, *pe baza unui titlu pe deplin executoriu emis de această entitate*” [24].

24 — Sublinierea noastră.

66. Emiterea unui astfel de titlu nu implică în mod automat intrarea în lichidare a SNCM. Astfel, dreptul Uniunii nu interzice instanțelor naționale să suspende efectele unui asemenea titlu executoriu pentru a evita apariția unor prejudicii grave și ireparabile pentru societatea în cauză.

67. Situația ar fi fost aceeași în cazul unei eventuale condamnări pentru neîndeplinirea obligațiilor în prezenta cauză, în cazul în care SNCM nu ar fi intrat în reorganizare judiciară la 28 noiembrie 2014.

68. Astfel cum a statuat președintele Tribunalului cu ocazia cererii de suspendare a executării deciziei în litigiu, aceasta obligă autoritățile franceze să ia măsuri obligatorii „care ar putea fi suspendate de altfel în cazul sesizării instanței naționale […], ceea ce ar putea împiedica autoritățile franceze să ducă până la capăt procedura de recuperare” [25].

69. Astfel, potrivit unei jurisprudențe consacrate, „atunci când o întreprindere beneficiară a unui ajutor de stat solicită instanței Uniunii suspendarea executării unei decizii a Comisiei prin care se dispune recuperarea acestui ajutor, împrejurarea că există căi de atac interne care permit întreprinderii respective să se apere împotriva măsurilor de recuperare la nivel național poate permite întreprinderii respective să evite un prejudiciu grav și ireparabil care rezultă din rambursarea ajutorului amintit” [26].

70. Acest lucru demonstrează în mod clar că luarea de către autoritățile franceze a unor măsuri obligatorii în ceea ce privește executarea deciziei în litigiu nu ar fi determinat în mod automat, astfel cum sugerează Republica Franceză, intrarea în lichidare a SNCM.

71. Teza contrară, potrivit căreia perspectiva unei lichidări ar crea o imposibilitate absolută de executare, ar asigura impunitatea completă a acordării de ajutoare ilegale unor întreprinderi aflate în dificultate, care ar fi suficient să se prevaleze de starea de insolvență pentru a nu se constitui creditor al sumelor în discuție în cadrul unei proceduri de reorganizare judiciară.

72. În al doilea rând, chiar dacă înscrierea în tabelul creanțelor a celei referitoare la rambursarea ajutoarelor în discuție în prezenta cauză intervenise în termenele prevăzute în decizia în litigiu și pentru cuantumul integral al acesteia [27], potrivit unei jurisprudențe constante, această înscriere în tabelul creanțelor „nu [ar] permite să se îndeplinească obligația de recuperare decât dacă, în ipoteza în care autoritățile de stat nu ar putea recupera în întregime cuantumul ajutoarelor, procedura de faliment [ar] conduce la lichidarea întreprinderii beneficiare a ajutoarelor ilegale, respectiv la încetarea definitivă a activității acesteia” [28], situație care nu se regăsește în speță.

73. În consecință, astfel cum a statuat Curtea la punctul 37 din Hotărârea Comisia/Spania (C-499/99, EU:C:2002:408), „[l]ipsa unui activ care să poată fi recuperat este, astfel […] *singurul mod* pentru guvernul spaniol de a demonstra imposibilitatea absolută de a recupera ajutoarele” [29], situație care nu se regăsește de asemenea în speță.

74. În al treilea rând, observăm că obligația de a emite un titlu executoriu care să permită recuperarea cuantumului ajutoarelor declarate ilegale prin decizia în litigiu a fost impusă de asemenea în prezenta cauză prin intrarea în reorganizare judiciară a SNCM, dispusă de către tribunal de commerce de Marseille la 28 noiembrie 2014.

25 — A se vedea Ordonanța președintelui Tribunalului Franța/Comisia (T-366/13 R, EU:T:2013:396, punctul 41), confirmată în recurs prin Ordonanța vicepreședintelui Curții din 21 ianuarie 2014, Franța/Comisia [C-574/13 P(R), EU:C:2014:36].

26 — A se vedea Ordonanța președintelui Curții Alcoa Trasformazioni/Comisia [C-446/10 P(R), EU:C:2011:829, punctul 46]. A se vedea de asemenea în acest sens Ordonanțele președintelui Curții Deufil/Comisia (310/85 R, EU:C:1986:58, punctul 22) și Belgia/Comisia (142/87 R, EU:C:1987:281, punctul 26), precum și Ordonanța președintelui Tribunalului Franța/Comisia (T-366/13 R, EU:T:2013:396, punctul 44).

27 — Reamintim că aceasta a intervenit abia la 9 ianuarie 2015 și pentru o sumă mai mică decât cea de 220,224 milioane de euro prevăzută prin decizia în litigiu. Potrivit Comisiei, emiterea unui titlu executoriu constituie doar „un început al executării” deciziei în litigiu.

28 — A se vedea Hotărârea Comisia/Spania (C-610/10, EU:C:2012:781, punctul 104). A se vedea de asemenea Hotărârile Comisia/Polonia (C-331/09, EU:C:2011:250, punctele 63-65), precum și Comisia/Italia (C-454/09, EU:C:2011:650, punctele 35 și 36).

29 — Sublinierea noastră.

75. Rezultă de aici că sarcina încredințată administratorilor judiciari de către tribunal de commerce de Marseille de a salva SNCM prin găsirea unor cumpărători [30] implică informarea acestora din urmă cu privire la obligația SNCM de a rambursa cuantumul ajutoarelor statului francez.

76. În această privință și în cazul în care s-ar dovedi că ofertele de preluare a SNCM depuse la tribunal de commerce de Marseille ar fi supuse condiției privind „eliminarea" obligației de rambursare a ajutoarelor nelegale prin crearea unei discontinuități economice între SNCM și o nouă structură [31], reamintim că, potrivit unei jurisprudențe consacrate, în cazul în care o societate nouă este creată pentru a continua o parte din activitățile întreprinderii beneficiare a ajutoarelor ilegale intrate în lichidare, nu mai este imposibil să se recupereze ajutoarele nelegale întrucât „continuarea acestei activități, fără ca ajutoarele în cauză să fi fost recuperate în întregime, este susceptibilă să perenizeze denaturarea concurenței cauzată de avantajul concurențial de care a profitat această societate pe piață în raport cu concurenții săi. Astfel, o asemenea societate nou-creată poate să fie obligată, dacă acest avantaj persistă în beneficiul său, la restituirea ajutoarelor în cauză. Această situație se regăsește în special atunci când este dovedit că respectiva societate păstrează beneficiul efectiv al avantajului concurențial legat de acordarea acestor ajutoare, mai precis atunci când achiziționează activele societății aflate în lichidare fără să plătească în schimb un preț conform cu condițiile pieței *sau atunci când este dovedit că crearea unei astfel de societăți a avut drept efect eludarea obligației de restituire a ajutoarelor respective*" [32].

b) Argumentele întemeiate pe riscuri privind tulburări foarte grave ale ordinii publice și pe întreruperea continuității teritoriale între Franța continentală și Corsica

77. Contrar argumentului întemeiat pe caracterul pretins inevitabil al intrării în lichidare a SNCM în cazul executării deciziei în litigiu, aceste argumente evocă doar „riscuri" sau teama ca anumite evenimente să fie provocate de executarea deciziei în litigiu.

78. Or, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, „deși dificultăți care nu pot fi depășite pot împiedica un stat membru să respecte obligațiile care îi revin în temeiul dreptului [Uniunii], *simpla teamă de astfel de dificultăți nu poate justifica abținerea de către acesta de la a aplica în mod corect acest drept*" [33].

79. În plus, atunci când un stat membru „[nu face] nicio încercare pentru recuperarea [ajutorului] în discuție, imposibilitatea executării deciziei de recuperare nu poate fi demonstrată" [34].

80. Mai precis, cu privire la riscul unor tulburări ale ordinii publice, două hotărâri ale Curții, în cauzele în care s-au pronunțat Hotărârile Comisia/Franța (C-52/95, EU:C:1995:432) și Comisia/Franța (C-265/95, EU:C:1997:595), oferă informații utile.

30 — A se vedea punctul 29 din prezentele concluzii, precum și articolul din publicația *Le Monde* din 29 noiembrie 2014, p. 6, intitulat „SNCM: quatre repreneurs étudieraient le dossier".

31 — Unul dintre întreprinzătorii care au depus o ofertă de preluare a declarat că „problema esențială [a dosarului] privește aspectul dacă oferta care va fi reținută corespunde criteriilor de discontinuitate juridică urmărite de Comisia Europeană. În caz contrar, cumpărătorul ales ar putea fi obligat, în fapt, să ramburseze ajutoarele ilicite. Toate ofertele și în orice caz și a mea sunt condiționate de eliminarea acestui risc […]", a se vedea articolul din publicația *Corse-Matin* din 6 februarie, intitulat „SNCM: «Nous serons très attentifs aux attentes de la Corse»", accesibil pe pagina de internet la adresa http://www.corsematin.com/article/derniere-minute/sncm-%C2 %ABnous-serons-tres-attentifs-aux-attentes-de-la-corse%C2 %BB.1689605.html. A se vedea de asemenea punctele 31 și 32 din prezentele concluzii.

32 — Hotărârea Comisia/Spania (C-610/10, EU:C:2012:781, punctul 106). Sublinierea noastră. A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea Germania/Comisia (C-277/00, EU:C:2004:238, punctul 86).

33 — Hotărârea Comisia/Italia (C-280/95, EU:C:1998:28, punctul 16). A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârile Comisia/Franța (C-52/95, EU:C:1995:432, punctul 38), Comisia/Franța (C-265/95, EU:C:1997:595, punctul 55), Comisia/Franța (C-441/06, EU:C:2007:616, punctul 43) și Comisia/Polonia (C-331/09, EU:C:2011:250, punctul 72).

34 — Hotărârea Italia/Comisia (C-6/97, EU:C:1999:251, punctul 34).

81. Cauza în care s-a pronunțat Hotărârea Comisia/Franța(C-52/95, EU:C:1995:432) privea neîndeplinirea de către autoritățile franceze a obligației de a iniția procedurile penale sau administrative împotriva responsabililor de vapoare care arborează pavilion francez care, cu încălcarea regulamentelor de interdicție adoptate de Comisie [35], continuau activități de pescuit de hamsie și activități conexe aferente pescuitului aceluiași pește.

82. Republica Franceză arătase că „campania de pescuit de hamsie se [desfășurase] într-un climat socioeconomic atât de dificil încât puteau exista temeri cu privire la importante tulburări de natură să genereze dificultăți economice grave. Prin urmare, autoritățile competente [fuseseră] obligate să se abțină să urmărească autorii încălcărilor” [36].

83. Curtea a înlăturat pe scurt acest argument, considerând că „simpla teamă de dificultăți interne nu poate justifica omisiunea de a aplica regimul în discuție” [37].

84. În ceea ce privește Hotărârea Comisia/Franța (C-265/95, EU:C:1997:595), aceasta privea importul în Franța al unor produse agricole (în special căpșuni) care provin din Spania și din alte state membre.

85. Republica Franceză justifica abținerea sa de la a lua măsurile necesare pentru a garanta, pe teritoriul său, libertatea schimburilor de produse agricole în cadrul Uniunii Europene susținând că „situația agricultorilor francezi era atât de dificilă încât puteau exista temeri rezonabile că intervenții mai ferme ale autorităților competente risc[au] să provoace reacții violente ale operatorilor în cauză care ar fi determinat atingeri aduse ordinii publice chiar mai grave sau chiar tulburări sociale” [38].

86. Cu această ocazie, Curtea a considerat că „[revenea] statului membru în cauză, cu excepția stabilirii că o acțiune din partea sa ar avea asupra ordinii publice *consecințe cărora nu le-ar putea face față cu mijloacele de care dispune*, sarcina de a lua toate măsurile de natură să garanteze aplicabilitatea și eficacitatea dreptului [Uniunii] pentru a asigura punerea în aplicare corectă a acestui drept în interesul tuturor operatorilor economici” [39] și că, „în speță, guvernul pârât nu [stabilise] în mod concret realitatea unui pericol pentru ordinea publică căruia să nu îi poată face față” [40].

87. În opinia noastră, Republica Franceză nu a stabilit în prezenta cauză nici faptul că adoptarea unor dispoziții obligatorii pentru a executa decizia în litigiu ar avea asupra ordinii publice consecințe cărora nu le-ar putea face față grație mijloacelor de care dispune.

88. Chiar și în ceea ce privește recurgerea eventuală la forța publică care ține doar de competența statelor membre, Republica Franceză nu a demonstrat că ar fi absolut imposibil să recurgă la aceasta în cazul în care tulburările aduse ordinii publice de care aceasta se teme urmau să se producă.

89. Mai întâi, trebuie amintit că, contrar temerilor Republicii Franceze, emiterea tardivă a unor titluri de recuperare de către OTC la 7 și la 19 noiembrie 2014, precum și înscrierea acestora în tabelul creanțelor la 9 ianuarie 2015, care constituie primele etape ale executării deciziei în litigiu, nu au determinat nicio tulburare adusă ordinii publice [41].

35 — Era vorba despre Regulamentul (CEE) nr. 1326/91 al Comisiei din 21 mai 1991 privind oprirea pescuitului de hamsie de către navele care arborează pavilion francez (JO L 127, p. 11) și despre Regulamentul (CEE) nr. 942/92 al Comisiei din 13 aprilie 1992 privind oprirea pescuitului de hamsie de către navele care arborează pavilion francez (JO L 101, p. 42).

36 — Hotărârea Comisia/Franța (C-52/95, EU:C:1995:432, punctul 37).

37 — *Ibidem* (punctul 38).

38 — Hotărârea Comisia/Franța (C-265/95, EU:C:1997:595, punctul 54).

39 — *Ibide*m (punctul 56). Sublinierea noastră.

40 — *Ibidem* (punctul 57).

41 — Nu înțelegem în ce măsură faptul că aceste etape au intervenit în urma deciziei tribunal de commerce de Marseille ar fi eliminat, astfel cum a susținut Republica Franceză la ședință, orice risc de tulburare a ordinii publice.

90. În plus, înscrisurile anexate la memoriul în apărare al Republicii Franceze menționează faptul că, cu ocazia grevei prelungite din 2005, autoritățile franceze au putut face față riscurilor de atingere adusă ordinii publice. Astfel, forța publică a fost utilizată pentru a restabili libertatea de circulație în portul Ajaccio, pentru a prelua controlul navei deturnate de greviști, precum și pentru a alunga greviștii care blocau două terminale petroliere în Fos-sur-Mer și în Lavéra.

91. Republica Franceză invocă de asemenea riscul unor deteriorări materiale care ar putea fi ocazionate de greviști, însă fără a le estima mai precis și nici a le corobora cu interesul general servit de executarea deciziei în litigiu.

92. Cu titlu suplimentar, reamintim că Republica Franceză a invocat deja acest tip de argumente pentru a justifica acordarea ajutoarelor pentru restructurarea SNCM [42] și că a fost respins de către Curte, care a decis că „nu sunt suficiente referiri sumare la imaginea de marcă a unui stat membru, în calitate de actor global [care poate fi afectată de greve], pentru a susține inexistența unui ajutor, în sensul dreptului Uniunii” [43].

93. Situația este aceeași în ceea ce privește argumentele Republicii Franceze întemeiate pe riscul unei întreruperi a continuității teritoriale între Franța continentală și Corsica, care ar pune în pericol în special alimentarea Corsicăi cu medicamente, cu produse sangvine, cu carburanți, cu combustibili și cu produse de primă necesitate.

94. Desigur, o grevă prelungită a lucrătorilor SNCM, însoțită de blocarea portului Marseille și a aeroporturilor corsicane, precum și de greve de solidaritate în porturile din Corsica (astfel cum s-a întâmplat în 2005), nu se produc fără a crea probleme sensibile pentru autoritățile franceze.

95. Cu toate acestea, fără a repeta ceea ce am susținut deja cu privire la evenimentele din 2005 [44], citățm în același sens nota direction de la défense et de la sécurité civiles [Direcția pentru Apărare și Securitate Civilă] din 30 septembrie 2005 care indică disponibilitatea aeroportului militar din Solenzara (care menține posibilitatea de alimentare prin intermediul unui pod aerian) și care adaugă că préfet de Haute-Corse luase alte măsuri necesare pentru a asigura alimentarea Corsicăi, precum limitarea vânzării de carburant, și că avea în vedere luarea altor măsuri precum rechiziționarea societăților de transport.

96. Mesajul ministère du Développement durable [Ministerul Dezvoltării Durabile] din 6 octombrie 2005 demonstrează de asemenea că aprovizionarea Corsicăi cu produse petroliere era cu totul posibilă „cu descărcarea la Ajaccio – *sub protecția forțelor de ordine* – a unui petrolier care sosește din Barcelona” [45]. Acest mesaj concluzionează că „[a]proape toate stațiile de servicii ale insulei au fost alimentate”.

97. Prin urmare, ni se pare că argumentele întemeiate pe riscul unor tulburări foarte grave ale ordinii publice și pe riscul întreruperii continuității teritoriale între Franța continentală și Corsica ar trebui înlăturate.

42 — A se vedea de asemenea Concluziile noastre prezentate în cauzele SNCM și Franța/Corsica Ferries France (C-533/12 P și C-536/12 P, EU:C:2014:4, punctele 72 și 73).

43 — Hotărârea SNCM și Franța/Corsica Ferries France (C-533/12 P și C-536/12 P, EU:C:2014:2142, punctele 40 și 41). A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârea Corsica Ferries France/Comisia (T-565/08, EU:T:2012:415, punctele 103 și 104).

44 — A se vedea punctul 88 din prezentele concluzii.

45 — Sublinierea noastră.

98. Orice altă concluzie ar avea efectul inacceptabil de a condiționa eficacitatea dreptului Uniunii de buna (sau reaua) credință sau de capacități mai mult sau mai puțin semnificative de blocare a anumitor grupuri ale căror interese sunt afectate de deciziile instituțiilor Uniunii sau de deciziile adoptate de statele membru pentru a se conforma acestora [46]. La fel ca și Comisia, considerăm că Republica Franceză raționează în această privință ca și cum nu ar putea decât să cedeze în fața amenințării aduse ordinii publice pe care ar putea să o prezinte respectivele grupuri. În acest sens, astfel cum a exprimat foarte succint Comisia în cadrul ședinței, disconfortul politic nu echivalează cu o imposibilitate absolută de executare.

4. Cu privire la lipsa cooperării loiale

99. Ne permitem să adăugăm că, în cazul în care un stat membru are dificultăți în executarea unei decizii a Comisiei, jurisprudența Curții prescrie Comisiei și statului membru, „în temeiul normei care impune statelor membre și instituțiilor [Uniunii] obligații reciproce de cooperare loială, care rezultă în special din articolul [4 alineatul (3) TUE], […] să colaboreze cu bună-credință pentru depășirea acestor dificultăți, cu respectarea deplină a prevederilor tratatului și în special a celor privind ajutoarele de stat” [47].

100. Curtea a statuat în mai multe rânduri că „[c]ondiția unei imposibilități absolute de executare nu este îndeplinită atunci când statul membru pârât se limitează să comunice Comisiei dificultăți juridice, politice sau practice pe care le prezintă punerea în aplicare a deciziei, fără a întreprinde un veritabil demers pe lângă întreprinderile în cauză pentru recuperarea ajutorului și fără a propune Comisiei modalități alternative de punere în aplicare a deciziei, care să permită depășirea dificultăților” [48].

101. Or, reiese cu claritate din dosar că Republica Franceză nu a întreprins niciun demers de acest tip pe lângă întreprinderile în cauză și nu a propus Comisiei nicio modalitate alternativă de punere în aplicare a deciziei care să permită depășirea dificultăților invocate.

102. În consecință, Republica Franceză nu și-a îndeplinit obligația de a lua, în termenele stabilite, toate măsurile necesare pentru a recupera de la întreprinderile în cauză ajutoarele de stat declarate ilegale și incompatibile cu piața internă prin articolul 2 alineatul (1) din decizia în litigiu.

B – *Cu privire la al doilea motiv, întemeiat pe lipsa anulării tuturor plăților de ajutoare ilegale*

103. În cererea introductivă, Comisia reproșează Republicii Franceze că nu a anulat, în termenele stabilite, toate plățile ajutoarelor prevăzute la articolul 2 alineatul (1) din decizia în litigiu.

104. Potrivit Comisiei, contrar prevederilor articolului 3 alineatul (4) din decizia în litigiu, aceste plăți nu au fost suspendate și nici anulate imediat. În cererea introductivă, aceasta arată că bugetul inițial al OTC pentru anul 2013, adoptat de consiliul de administrație la 25 iunie 2013, menționa două compensații financiare în favoarea SNCM și a CMN, pentru sumele de 78 014 930 de euro și, respectiv, de 32 627 141 de euro. Aceste sume ar acoperi atât serviciul de bază, cât și serviciul complementar, în raport cu sumele corespunzătoare anilor anteriori.

46 — A se vedea în acest sens Hotărârea Comisia/Franța (C-121/07, EU:C:2008:695, punctul 72) în care Curtea a statuat că, „chiar admițând că tulburările evocate de Republica Franceză sunt parțial determinate de punerea în aplicare a unor norme de origine comunitară, un stat membru nu se poate prevala de dificultățile apărute în stadiul executării unui act comunitar, nici chiar de dificultățile legate de rezistența unor particulari, pentru justificarea nerespectării obligațiilor și a termenelor care rezultă din normele de drept comunitar”.

47 — Hotărârea Comisia/Franța (C-214/07, EU:C:2008:619, punctul 45). A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârile Comisia/Italia (C-348/93, EU:C:1995:95, punctul 17), Comisia/Franța (C-261/99, EU:C:2001:179, punctul 24) și Comisia/Spania (C-485/03-C-490/03, EU:C:2006:777).

48 — Hotărârea Comisia/Franța (C-214/07, EU:C:2008:619, punctul 46). A se vedea de asemenea în acest sens Hotărârile Comisia/Spania (C-404/00, EU:C:2003:373, punctul 47), Comisia/Italia (C-99/02, EU:C:2004:207, punctul 18), Comisia/Grecia (C-415/03, EU:C:2005:287, punctul 43) și Comisia/Spania (C-485/03-C-490/03, EU:C:2006:777, punctul 74).

105. Aceasta se referă de asemenea la mesajul din 29 noiembrie 2013 [49], potrivit căruia autoritățile franceze afirmă că au întrerupt plata compensației referitoare la serviciul complementar în luna iulie 2013, furnizându-i dovada unui mandat de plată al OTC către SNCM, în care se dovedește plata privind compensația referitoare doar la serviciul de bază.

106. Totuși, în opinia acesteia, mandatul respectiv nu stabilește că plata compensației referitoare la serviciul complementar a fost întreruptă în luna iulie 2013, ci menționează pur și simplu plata referitoare la serviciul de bază, fără ca autoritățile franceze să ofere de altfel vreo informație cu privire la maniera în care a fost calculată această sumă.

107. În memoriul în apărare, Republica Franceză afirmă că plata compensației referitoare la serviciul complementar a fost suspendată într-adevăr începând cu luna iulie 2013. Aceasta se întemeiază pe:

— mandatul de plată în discuție care, în opinia acesteia, dovedește că OTC plătise SNCM pentru luna iulie 2013 doar 2 880 160 de euro pentru serviciul de bază;

— extrasele bancare ale SNCM anexate la memoriul în apărare care dovedesc că, începând din luna iulie 2013, aceasta din urmă a primit efectiv doar 2 880 160 de euro pentru serviciul de bază, în loc de 6 130 160 de euro primiți până în luna iunie 2013 pentru serviciul de bază și serviciul complementar, și

— cererea de măsuri provizorii depusă de SNCM la tribunal administratif de Bastia [Tribunalul Administrativ din Bastia] la 12 decembrie 2013 pentru a obține obligarea OTC în special la plata unei sume de 16 225 000 de euro în ceea ce privește neplata compensației referitoare la serviciul complementar.

108. Republica Franceză subliniază de asemenea că, pentru a calcula cuantumul compensației care trebuie plătită SNCM pentru serviciul de bază pentru lunile iulie 2013-decembrie 2013, OTC a utilizat metoda prezentată de Comisie în considerentul (218) al deciziei în litigiu.

109. Având în vedere aceste elemente, Comisia a renunțat, în memoriul în replică, la acest motiv, în măsura în care avea în vedere lipsa suspendării plăților către SNCM a compensației referitoare la serviciul complementar începând cu 23 iulie 2013 și lipsa unor informații suficiente cu privire la această suspendare.

110. Cu toate acestea, Comisia menține motivul privind lipsa suspendării plăților către SNCM a compensației referitoare la serviciul complementar pentru perioada cuprinsă între notificarea deciziei în litigiu către Republica Franceză, care a avut loc la 3 mai 2013, și 23 iulie 2013. Astfel, extrasele bancare ale SNCM ar dovedi că, în această perioadă, autoritățile franceze au efectuat trei plăți lunare de 6 130 160 de euro fiecare către SNCM.

111. În memoriul în duplică, Republica Franceză nu contestă acest fapt, ceea ce a confirmat în ședință.

112. Or, suspendarea plății compensației referitoare la serviciul complementar trebuia să intervină de la notificarea deciziei în litigiu către Republica Franceză, și anume la 3 mai 2013, astfel cum prevede articolul 3 alineatul (4) din aceasta. După cum observă Comisia, nu există nicio informație, nici chiar o afirmație a autorităților franceze, potrivit căreia plățile pentru serviciul complementar prevăzute în perioada cuprinsă între 3 mai 2013 și 23 iulie 2013 ar fi fost suspendate sau anulate. Nu se menționează nici o recuperare de către autoritățile franceze a sumelor care ar fi fost plătite în această perioadă.

49 — A se vedea punctul 23 din prezentele concluzii.

113. În consecință, prin neanularea, în termenele stabilite, a tuturor plăților ajutoarelor prevăzute la acest articol 2 alineatul (1), Republica Franceză nu și-a îndeplinit obligațiile care îi reveneau în temeiul articolului 3 alineatul (4) din decizia în litigiu.

C – *Cu privire la al treilea motiv, întemeiat pe neinformarea Comisiei*

114. Întrucât Republica Franceză nu a luat în termenele stabilite măsurile necesare în vederea anulării pentru viitor a plății ajutoarelor și a recuperării cuantumului ajutoarelor plătite deja, aceasta nu și-a îndeplinit nici obligația de a informa Comisia cu privire la măsurile luate în termenul de două luni care urmează notificării deciziei în litigiu, astfel cum prevede articolul 5 din decizia în litigiu.

115. Această constatare este confirmată de faptul că Republica Franceză a omis să răspundă la observațiile și la solicitările de lămuriri pe care Comisia i le trimisese în urma lipsei oricărei comunicări din partea autorităților franceze.

116. Citățm, de exemplu, scrisoarea Comisiei către Reprezentanța Permanentă a Republicii Franceze pe lângă Uniunea Europeană din 20 septembrie 2013, prin care aceasta se plângea de faptul că observațiile și cererile sale de lămuriri „nu [obținuseră] niciun răspuns” și că „în urma […] diferitor termene prevăzute de [decizia în litigiu], autoritățile franceze nu [adresaseră] serviciilor Comisiei *niciun fel de document* pentru a le informa cu privire la punerea în aplicare a [d]eciziei respective” [50]. Autoritățile franceze au reacționat la această scrisoare de atenționare cu două luni de întârziere prin mesajul din 29 noiembrie 2013.

VI – **Cu privire la cheltuielile de judecată**

117. În temeiul articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură al Curții, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată.

118. În speță, Comisia a solicitat obligarea Republicii Franceze la plata cheltuielilor de judecată, iar aceasta ar trebui, în opinia noastră, să cadă în pretenții cu privire la partea esențială a motivelor sale. Prin urmare, este necesar ca aceasta din urmă să fie obligată la plata tuturor cheltuielilor de judecată.

VII – **Concluzie**

119. Având în vedere considerațiile care precedă, propunem Curții să se pronunțe după cum urmează:

„1) Prin neadoptarea, în termenele stabilite, a tuturor măsurilor necesare pentru recuperarea de la Société nationale maritime Corse-Méditerranée (SNCM) SA a ajutoarelor de stat declarate ilegale și incompatibile cu piața internă prin articolul 2 alineatul (1) din Decizia 2013/435/UE a Comisiei din 2 mai 2013 privind ajutorul de stat SA.22843 (2012/C) (ex 2012/NN) pus în aplicare de Franța în favoarea Société Nationale Corse Méditerranée și a Compagnie Méridionale de Navigation, prin neanularea, în termenele prevăzute, a tuturor plăților ajutoarelor prevăzute la acest articol 2 alineatul (1) și prin neinformarea Comisiei Europene, în termenul stabilit, cu privire la măsurile adoptate pentru a se conforma acestei decizii, Republica Franceză nu și-a îndeplinit obligațiile care îi revin în temeiul articolului 288 al patrulea paragraf TFUE și al articolelor 3-5 din decizia menționată.

2) Obligă Republica Franceză la plata cheltuielilor de judecată.”

50 — Sublinierea noastră.